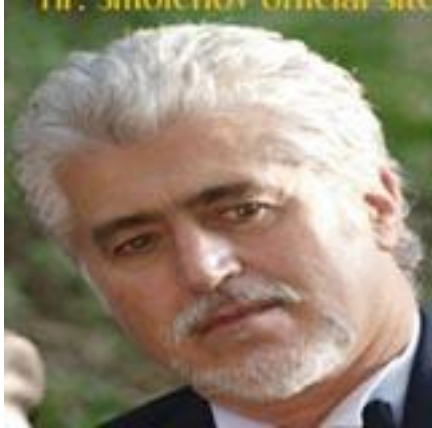

Христо Смоленов: Най-голямата манипулация за 20 години демокрация е, че ни отучват от правото да търсим истината

10 ноември 2009 | Агенция „Фокус“ | Десислава АНТОВА

*За ролята на „Екогласност“ в демократичните промени на страната, за равносметката за последните 20 години **Агенция „Фокус“** разговаря с един от участниците в промените - Христо Смоленов.*

Фокус: Г-н Смоленов, каква е равносметката след тези 20 години на преход?

Христо Смоленов: Равносметката е драматична. Промени се цял свят, промени се и България в много отношения за добро, но като цяло като ниво на критично мислене и на вътрешна свобода на хората, аз стигам до парадоксалния извод, че те сега не са по-свободни, отколкото тогава. Тъжно е, че след 20 години демокрация, хората са по-несигурни в бъдещето и поради това по-изложени на манипулация, отколкото бяха тогава. Гледам на историческия процес научно и знам, че не може да има носталгия и не може да има връщане назад и в този смисъл посоката на развитие на нашето общество беше сбъркана. Всички се борихме за просветена демокрация, а ни се стовари една проста пазарна демокрация, като че ли друга няма. Стовари ни се обществен ред, в който не се толерира интелектуалното разгръщане на хората като мислещи и творещи същества, а се акцентира върху тяхната функция като потребители, като общност, която трябва да прокара през стомашно-чревния си тракт и през мозъка едни и същи боклучави продукти. Екологията на духа, на социалната среда и екологията на природната околна среда са в плачевно състояние. Това беше истинската причина за рестартирането на онази „Екогласност“, която беше първата и най-сериозна опозиционна форма. Синът на Петър Слабаков, който знаете, че остана до края на живота си несменяем председател на националното сдружение „Екогласност“, Андрей Слабаков стана говорител на „Екогласност- зелена алтернатива“, която ние формираме като опит да обединим различните зелени, различните екологични и социално отговорни формирания в един гражданско-политически формат, а не партийнополитически формат. Идеята ни е, че имаме несвършени задачи и неосъществени амбиции да просветим демокрацията до степен, че тя да издига интелектуално своите хора, а не да се свежда до простото и формално гласуване, при което половината, а може би и повече за в бъдеще, не могат да си напишат имената, но определят със своя глас, силно манипулиран разбира се, посоката на развитие на цялото общество. Това е неприемливо. Това е предизвикателство и ние, без да сме зелени донкихотовци и без да се подаваме на пожелателно мислене, смятаме да вървим в тази посока и да коригираме изкривения път на българската криворазбрана демокрация.

Фокус: Каква бе ролята на първия митинг на „Екогласност“?

Христо Смоленов: Първият митинг на „Екогласност“ беше на 9 март 1989 г. Беше в градинката над СМБА, където сега са разположени няколко много интересни скулптури - паметникът на Опълчението и т.н. Това беше първият митинг на открито и „Екогласност“ се държа наистина изключително дисциплинирано, смело, защото тогава не бяхме подкрепени от други природозащитни организации. Тогава издигнахме един съвсем конкретен въпрос - обгазяването на кв. „Мусагеница“ и борбата срещу малформациите, които бяха зачестили в този софийски квартал. Заедно с това отбелязахме една много трагична годишнина - на 9 март беше взривен вагонът на майки с деца преди гара Буново. Беше терористичен акт от страна на една враждебна на България организация, която така или иначе после продължи своето развитие по парадоксален начин. С онзи митинг направихме заявка за това, че разбираме процесите и се опитваме да направим най-важното - да не позволим острието на социалната еволюция да доведе до етническа конфронтация, а по-скоро да обединим хората все едно как се казват Асен или Асан в екологичното ни усилие да решим въпроса какъв въздух и каква вода ще дишат и пият нашите деца - децата на България, които може да са с различен етнически произход, с различна верска традиция, но така или иначе са наши съотечественици. Забелязвам, че еволюцията през тези 20 години заостри конфликтните моменти по линия на напрежението на етническа-верска основа, но направи нужното за противоотровата, за профилактиката на тези неща. Ние сме за това българската общественост да се консолидира на базата на общи ценности - екологията на духа, на душата, на медията, на природата, която е така жестоко пострадала през последните години. Идеята е, че партийно-политическото начало в социалните протести е прекомерно засилено, преекспонирано. След 10 ноември партокрацията не беше унищожена, а беше просто плурализирана. Ние сме убедени, че гражданско-политическият формат, който сега създаваме е много важен, защото показва, че отделният човек като личност и като гражданско присъствие има правото и задължението да участва във вземането на отговорни за обществото решения, без да минава през цедката на една или друга партийна номенклатура или бюрократична решетка. Ние сме убедени, че за България, за доброто на нашата страна, за бъдещето на нашите деца, ние трябва да се борим от сега и то по начин, който надскача партийнополитическите ежби, които са омръзнали на българския народ. Въпреки това ние разбираме, че партийните форми са задължителни за участие в политическия процес, но като форми, като носители на някаква регистрация. Живецът на политическата дейност трябва да е в гражданската личност, гражданското общество, което у нас все още прохожда, но личности има. Съставяйки гражданско-политическия формат, за който говоря и включвам „Екогласност“- зелената алтернатива на това, което става, както и някои от изявилите се и добили известност през последните години зелени партии, включваме и две-три сериозни граждански обединения от типа на „Гонг“, Федерацията на потребителите в България, се опитваме да раздвижим точно този формат, който принуждава хората да минават през партийното стъргало и да бъдат отсявани от партийни върхушки за това дали стават или не стават за една или друга позиция в обществения живот. Гражданинът трябва да има

пряката форма на демокрация, за съжаление тя в България не е поощрявана. Ние трябва да намерим пряка форма на интелектуално-демократично, на просветено- демократично участие в процесите, което означава градивност, концептуалност, отговорност, споделени от всички отделни личности, а не просто узурпирани от една или друга партийна върхушка.

Фокус: Това ли е бъдещето на зелената кауза?

Христо Смоленов: Това е нашето разбиране за зелена алтернатива на развилнелите се в последните 20 години хищнически интереси към разграбване на страната, оглозгване на нейната икономика, държане на българската общественост, на обикновения българин като заложник на финансовата олигархия, която решава какви ще бъдат произволните лихвени проценти. Направете сравнение какви са лихвите по банковите кредити в Европа, в Канада и какви са у нас и ще се ужасите. Аз съм дълбоко убеден, че държавата има задължението да наблюдава процеса и не да очаква, че работните места ще възникват от само себе си в рамките на трудно проходащия частен бизнес. Истината е, че и в това отношение страната ни стана жертва на криворазбрана концепция. Не е вярно, че собствеността е решаващият фактор за правилното развитие на икономиката. Формите на управление на тази собственост са такива, че добре или зле може да бъде менажирана както частна, така и държавна собственост. За съжаление, епохата беше на либерален, пазарен фундаментализъм и се оказа, че приоритетите на този възцарил се след 1989 г. глобален финансов и икономически ред бяха в противоречие с екологичните потребности на човечеството. Сега пред Копенхагенската среща с гордост можем да кажем - „не сме си изкривили душата, не сме агитирали за неща, които са в разрез с екологичните права и интереси на човечеството и на отделния човек и на нашите съотечественици“. Но те бяха потъпкани от овълчения финансово-олигархичен интерес, който за 20 години доведе Земята до най-голямата финансова и икономическа катастрофа, прикривана все още като мащаби. Мога да кажа като човек, който анализира процесите от много време, че само за 18-19 години финансово-икономическият модел на глобализацията, наречен финансов или още пазарен либерализъм, се срина. Вярно е, че беше осигурена тотална свобода на пазарите, но не беше осигурена съответната свобода на личностите на хората, които с множеството си пазарни очаквания, страхове и притеснения за утрешния ден, за това дали ще има или не работа всъщност съставят психическата тъкан на България. България стана жертва на много криворазбрани стратегии, които ние се опитахме още навремето да изобличим, извиквайки на диспут високоподставените лица, които бяха носители на тези стратегии. Не зад нас беше доминиращият интерес. Капиталите имаха друг път и други проводници на влиянието си. Капиталите не пожелаха да бъдат нормирани в рамките на една хармонизирана обществена, социална стратегия. Светът се побърка в истерията на тоталното печалбарство и забравя, че се самоизяжда по този начин. В света циркулират десетки, стотици пъти повече виртуални пари под формата на финансови инструменти, деривации и други подобни, стотици пъти по-големи от това, което човечеството е в състояние да произвежда като цел. Борбата между

динозаврите на финансовата олигархия стъпкват много от естествените възможности за развитие на планетата, включително за т.нар. устойчиво развитие, за което много говорят и малко правят нещо. Оптимистично погледнато, битката на динозаврите е до време, а по-малките, еволюционно перспективни бозайници са съумели да се възползват точно в промяната на екологичната обстановка на времето. Проблемът с отмирането на динозаврите в преносния смисъл на думата няма да се реши скоро, но е много важно да дефинираме алтернативата, да покажем, че има и други начини за задвижване на обществените процеси, има и други ценности освен парите.

Дълбоко съм убеден, че моите съратници от „Екогласност“ не просто съумяха да съхранят и защитят ценностите на „Екогласност“, но не са загубили борбеността и решимостта си да заемат човечната позиция, а не позицията на хищните пазарни интереси. Светът през последните 20 години, говорейки за екология, подразбираше еконатурализъм - природа заради самата природа, като че ли освободена от човешко присъствие. В това има някаква идилия, но нещата са много по-сериозни. Ние трябва да мислим и за екохуманизма, т.е. за създаването на екологично благоприятни условия за съществуването на сегашното човечество и за разрастващото се бъдещо човечество, защото популацията се увеличава със страхотна сила. Ние трябва да мислим в мащабите на нашата страна за това как да организираме устойчивото развитие на България с нейната природа и с нейния генофонд, върхът на който е българската човешка сила, живата сила на България - българския народ. Имам чувството, че срещу този народ се води много коварна, понякога и психологическа война чрез електронните медии, война за изтичането му от тази чудесна земя. Ние трябва да направим така, че да върнем въодушевени или поне усетили чувството за отговорност към свещената ни земя нашите млади хора от чужбина или да им дадем самочувствие там, където те са, да се гордеят, че са българи, че произлизат от страната, дала най-древната цивилизация на света преди 6,5 хил. години, че са продукт на невероятен коктейл от гени, които дават качеството на личността, физически и духовни предимства, които трябва да се реализират социално. Ние сме в дълг пред това младо поколение, на което не може да се предоставят само псевдозабавления и минимум отговорности. Човек не може да е еколог абстрактно, на глобално ниво, да се притеснява само от глобалното затопляне, а да не вижда безобразните безчинства, които се вършат на екологична основа тук в България. Човек трябва да е патриот на собствената си страна, за да обича планетата. Човек трябва да обича собствения си народ, за да има правото да говори за бъдещето на човечеството.

Фокус: Как оценявате политическите трансформации и коя беше най-голямата манипулация, която се случи през последните 20 години?

Христо Смоленов: Те бяха няколко манипулации, но според мен най-голямата манипулация беше за самото разбиране за свободата и с т.нар „свобода на словото“. Свободата на словото е огромно достижение на съвременното човечество, но ако не е подкрепена от свободомислие, тя се превръща в диктатура на множеството разнопосочни мнения, в които се удавя истината.

Сегашното общество е такова, че в него има пазар за лъжата, но няма пазар за истината. Истината не води до бърза далавера с бързо натрупване, а понякога се изстрада. Най-голямата манипулация е, че ни отучват от правото да търсим истината и от рефлекс да се опираме на истината. Внушават ни, че тя е екзотика, която не е необходима. Бих казал, че атаката е срещу мислещата способност на мислещото човечество. Това е страшното. Организирането на обществото и атаката срещу младото поколение, която го кара да се пуска по течението без колективна съпротива, с инстинктивното желание да оцеляват поединично и поотделно. Убиват инстинкта ни да се опираме на съмишлениците ни. Убиват вярата ни в непобедимото мислене, опитват се да станем тотални конформисти и да приемаме риалитито за действителността. Това не е така - това е разликата между шоу и действителност.

Фокус: Като казахте шоу – кои са шоумените на прехода?

Христо Смоленов: Обществото, в което живеем, демокрацията, в която живеем не бива да е просто шоу. Не бива да е добре режисирано риалити, в което се създават конкурентни, базирани на просто амбиция отношения между хората. Напоследък забелязвам и това е най-страшното, че изчезва чувството за социална солидарност. Това, което беше в състояние да вдигне хората преди 20 години на съвместни действия, колкото и страшно да изглеждаше – опълчването срещу една бюрократична система от абсолютистки тип, тогава имаше солидарност, която напоследък почва да тлее. Ако не е я възстановим шоково, ако не приложим шокова терапия в сферата на социалната психика по посока на чувството за солидарност, човешко достойнство и съпротива срещу тоталната манипулация, която тресе света ни, просто ще се загубят и тези решителни хора, които са в състояние да поемат върху себе си огъня и да предизвикат властимащите, да ги накарат да разберат, че са просто временни.

Фокус: Кои са режисьорите на прехода?

Христо Смоленов: Ние, позовавайки се на тях, ги обезсмъртяваме. Навремето Херострат подпалил храма на Артемида, който бил едно от чудесата на света. В него било и съчинението на Хераклит, което изгоряло в пламъците. Херострат просто искал да го запомнят с нещо и усложливите историци, разказвайки това като анекдот едва ли не, обезсмъртили неговото име. Съвременните херостратовци не са по-интелигентни, не са по-мощни в своите интереси. Те просто разчитат на добре организираната сила на парите и властта, с която са разполагали. Ще бъде под моето достойнство да нозова имената на тези, които изиграха подобна на Херострат роля в прехода на България. Те не заслужават да бъдат споменавани. Миналото е такова нещо, че от него много малко хора се учат. Ако днес не изградим защитен механизъм на мислещите хора, на инакомислещите срещу това промиване на мозъците, което е в ход, тогава и ние не заслужаваме да бъдем запомнени. Нека да живеем в днешния ден с очакване за утре и с едно мъдро отношение към миналото, което съвсем не е носталгия.